

Ján Albrecht - estetická dimenzia všestrannej umeleckej a pedagogickej osobnosti

Slávka Kopčáková; slavka.kopcakova@unipo.sk

Abstrakt: V predkladanej štúdiu upozorňujeme na doposiaľ nedocenenú estetickú a umenovednú orientáciu viacdimeziónej osobnosti. Ján Albrecht (1919-1996) stelesňuje personálnu úniu, v ktorej sa stretol výkonný hudobník, muzikológ, estetik, renomovaný vysokoškolský pedagóg a organizátor hudobného života. Predstavuje jednu z osobností, ktoré v druhej polovici 20. storočia formovali budúce generácie hudobných umelcov, pedagógov a teoretikov. Svojím osobitým odtlačkom dával v danej historickej perióde tvár povojnovej slovenskej hudobnej kultúre. Teoretický odkaz Jána Albrechta tvorí nesmierne zaujímavú ale doposiaľ málo prebádanú kapitolu dejín estetickej reflexie problémov umenia či v niektorých teoretických rezultátoch priamo dejín hudobnej estetiky na Slovensku. Ako estetik hudby stál dlho v pozadí, preto cieľom našej štúdie je na tento rozmer jeho osobnosti upozorniť a parciálne analyzovať jeho výsledky.

Kľúčové slová: Ján Albrecht, umelec, pedagóg, estetik, štýl v hudbe, reflektívna funkčná hodnota.

Abstract: In the presented paper attention is drawn to the so-far under-appreciated art history and aesthetic orientation of a multidimensional personality. Jan Albrecht (1919-1996) embodies a "personal unity" in whom a performing musician, musicologist, aesthetician, renowned university teacher and musical impresario all came together. He was one of those personalities that formed future generations of artists, teachers and theoreticians in the second half of the 20th century. With his personal imprint, Albrecht shaped post-war musical culture in Slovakia. His theoretical legacy represents a very interesting yet so-far not sufficiently researched chapter of the history of aesthetic reflection on art issues or the history of music aesthetics in Slovakia. As a music aesthetician, Jan Albrecht was in the background for a long time; for that reason, our aim is mainly to point out the aesthetic dimension of his personality and also partially analyse its results.

Keywords: Jan Albrecht, artist, pedagogue, aesthetician, style in music, reflective functional value.

Estetická orientácia viacdimeziónej osobností - hudobných skladateľov, výkonných hudobníkov, muzikológov, renomovaných vysokoškolských pedagógov, organizátorov hudobného života v personálnej únii akú predstavovali v druhej polovici 2. storočia v slovenskej hudobnej kultúre napr. Jozef Kresánek, Oto Ferenczy, Ladislav Mokrá, Ján Albrecht a ďalší, tvorí nesmierne zaujímavú ale doposiaľ málo prebádanú kapitolu dejín hudobnoestetickéj reflexie problémov umenia či v niektorých teoretických rezultátoch priamo dejín hudobnej estetiky na Slovensku. Tieto osobnosti formovali budúce generácie hudobných umelcov a teoretikov, svojím osobitým odtlačkom dávali tvár povojnovej slovenskej hudobnej kultúre v období od 50. rokov 20. storočia prakticky až po koniec tisícročia.

Toto tvrdenie platí obzvlášť v prípade Jána Albrechta (1919-1996), ktorý sa narodil v rodine významného bratislavského hudobníka a organizátora hudobného života Alexandra Albrechta (1885-1958).¹ Nielen hudobné nadanie ale aj genetickú výbavu pre estetické myslenie a teoretickú reflexiu umenia získal Ján Albrecht po svojom otcovi Alexandrovi, ktorý mal rozsiahle vedomosti z filozofie, dejín umenia a

¹ A. Albrecht ako regenschori, riaditeľ Mestskej hudobnej školy v Bratislave a riaditeľ Cirkevného hudobného spolku patrili medzi najvplyvnejšie osobnosti hudobnej kultúry v medzivojnovom období, o čom svedčí i jeho celoživotné priateľstvo s Béloom Bartókom či Ernő Dohnányim, spolužiakmi z Maďarského kráľovského katolíckeho gymnázia v Bratislave.

literatúry. Pohľad na jeho estetické názory ponúka jeho bohatá literárna a esejistická činnosť, ktorú Alexander Albrecht publikoval v tlači alebo prezentoval v rámci rozhlasového vysielania. Skladateľova estetická konfesia a náhľady sú zhrnuté v práci *Túžby a spomienky* (2008), obsahujúcej jeho predtým publikované texty, prednášky, príhovory a pod (Albrecht 2008, s. 305-307)². Formuloval v nich svoj skladateľský program a vlastnú skladateľskú poetiku.

Ján Albrecht ako významný muzikológ a výkonný umelec (viola) bol známy najmä ako zakladateľ súboru starej hudby venujúci sa oživovaniu prameňov starej hudby a jej historicky poučenej interpretácii *Musica aeterna*. Paralelne popri tom rozvíjal svoje bohaté pedagogické aktivity ako pedagóg husľovej, violovej a komornej hry na viacerých typoch vyšších pedagogických alebo umeleckých škôl. Ako estetik hudby stojí akosi v pozadí, resp. tento jeho rozmer akoby nebol doposiaľ dostatočne ocenený. Okrem najreprezentatívnejších knižných publikácií, ktoré vyšli na Slovensku a zarezonovali v povedomí odborníkov aj širšej hudobnej verejnosti, napísal aj enormné množstvo štúdií a textov o umení, najmä o hudbe a výtvarnom umení, ktoré mu boli najbližšie. Jeho celoživotným záujmom okrem interpretačného umenia a jeho pedagogiky bola reflexia umeleckých a vedeckých problémov, teórie umenia, estetiky i exaktných vied, pričom jeho uhol pohľadu bol vždy osobitý, s originálnym nazeraním na vec. Podľa informácií na oficiálnej stránke Albrecht Forum (Godár) preberáme údaj, že literárny odkaz J. Albrechta v podobe rukopisných textov, štúdií, esejí, recenzií, kritik, skript, knižných publikácií a editorstva sa počíta na stovky. Veľká časť týchto textov je písaná v nemčine, príp. v angličtine.

Po začiatkoch v orchestri SND, kde pôsobil ako violista Albrecht začal od r. 1955 pedagogicky pôsobiť najprv na Katedre hudobnej výchovy FF UK, neskôr na VŠP v Bratislave, v rokoch 1960-67 na Katedre hudobnej vedy FF UK, následne na Katedre Hudobnej výchovy PdF v Trnave súbežne s pôsobením na VŠMU v Bratislave. Jeho neúnavná publikačná činnosť sa začala na konci 50. rokov. Boli to najmä štúdie venované súčasnej hudbe, kritiky koncertov, prvé učebné texty pre potreby konzervatoristov inštrumentalistov. Prvý náčrt filozofie umenia vznikol v roku 1956 pod názvom *Diskussionbeitrag*. Pokus o ucelenú estetickú koncepciu prinášajú texty *Dialektika estetiky* (1958-59), *Kunst als Sprache* (1960), *Jazykový charakter umenia* (1962) a *Zur Grundlagenfrage der Ästhetik* (1962). Koncepčné texty zo 60. rokov vznikali ako polemiky vo vzťahu k bratislavským a pražským vedeckým autoritám, ktoré brzdili svojimi posudkami jeho akademickú kariéru, sú prevažne publikované v nemeckom jazyku. Normalizácia priniesla Albrechtovi nielen zákaz obhajoby kandidátskej práce a zastavenie pracovného postupu, ale i sťaženie jeho publikačných možností, preto zostala v rukopise aj jeho práca *Protirečivá jednota artefaktu* (1972).³

V 70. rokoch vydal J. Albrecht skriptá *Hudobná estetika pre poslucháčov Pedagogickej fakulty UK* (1977). Ich úvodný sociologizujúci výklad vzťahu umenia a spoločnosti zohľadňujúci historicko-vývojový aspekt je síce poznačený dobovou potrebou naplniť určitú ideologickú požiadavku, a to dať do protikladu umenie socialistickej a kapitalistickej spoločnosti, v ostatných parametroch (otázky komunikačnej povahy hudobného umenia, filozofické a hodnotovo-axiologické východiská) však predstavuje vedecky erudovaný vstup do problematiky. Text je veľmi precízne vystavaný, koncepčne premyslený a niektoré pojmové kategórie sa nám v plnom rozsahu zjaví až po pochopení ich stupňovitého budovania v priebehu niekoľkých kapitol. Typickým príkladom je postupnosť budovania pojmov významová funkčná hodnota, reflexívna funkčná hodnota a kontextová hodnota (Albrecht 1977, s. 15-20). Obsahovo najhutnejšie

²² Texty sa datujú z rokov 1937-1957.

³ Tieto bibliografické údaje sme prevzali z vydavateľskej poznámky editora V. Godára (Albrecht 1999, s. 568-569)

kapitoly sú zahrnuté v celku Teoretické základy umenia (Albrecht 1977, s. 13-27), ktorý síce nie je typicky didakticky koncipovaným výkladom (skôr sledom voľných úvah autora), obsahuje však cenné poznatkové jadro týkajúce sa problému objektu a tvaru v hudbe, základov umeleckého zobrazovania, problému obsahu hudby a jeho vzťahu k forme, otázky štýlu a jazyka hudobného dorozumievania.

Mnohé autorove myšlienky vychádzajú z dôkladnej znalosti psychologických mechanizmov myslenia a dôkladnej znalosti teórie výtvarného umenia. Niektoré exemplifikácie z výtvarného umenia prevažujú na úkor príkladov týkajúcich sa hudby, avšak autorov zámer (vlastne predstihujúci všetky podobné dobové texty na Slovensku) napriek tejto nerovnováhe smeruje k jasnému cieľu rozlúsknuť podstatu umeleckého zobrazovania v umení s jeho syntaktickými zákonitosťami i zvláštnosťami jednotlivých druhov umenia. J. Albrecht tu upozorňuje na skutočnosť, že námetovosť je podstatnou zložkou zobrazovania, avšak námet nie je sám o sebe cieľom umeleckého zobrazovania ani sa ako taký nenachádza v nepozmenenej podobe v žiadnom umeleckom tvare: „*Pozmeňovanie námetu, jeho (tvorivá) deformácia je práve najzákladnejším prostriedkom umeleckého oznamovania, formulácie obsahu estetického postrebu. Podstatným momentom estetického tvorivého prístupu je postreh ideí, ktorý svojou povahou úzko súvisí s nejakým objektom, na ktorý sa viaže*“ (Albrecht 1977, s. 19). Námet sa v pozmenenej podobe dostáva do kontaktu s ideovým svetom človeka, stáva sa objektom ľudskej idey, objavu. Poznávaci a zobrazovací postup je spojený s intenzívnou emocionálnou rezonanciou zosilňujúcou pôvodný význam čiastkového senzuálneho, tvarového a námetového účinku.

V texte je stále prítomné (podobne ako vo všetkých jeho nasledujúcich prácach) určité myšlienkové jadro, resp. akási ucelene sformulovaná koncepcia chápania umenia, čo spája všetky ďalšie texty autora do jednoliateho celku celoživotného reflektovania umenia cez reflektívnu funkčnú hodnotu umenia, pričom do systému funkčných hodnôt je začlenený aj umelecký obsah vo forme „obsahového výroku umeleckého diela“, ako leitmotivického pojmu tohto učebného textu. Cez neho autor vysvetľuje pojem štýl a štýlová sústava, obsah a forma, pričom neustále upozorňuje na komplexnejšiu platnosť umeleckého obsahu v zmysle jeho dopadu v širšom spoločenskom a životnom kontexte.

Konštatujeme, že chýbajúci zoznam použitej a odporúčanej literatúry v učebnom texte nám bráni presnejšie identifikovať vonkajšie myšlienkové zdroje, ktoré stoja za úvahami J. Albrechta. Aj keď v prevažnej väčšine ide o jeho autentické myšlienky, je tu silne citeľný vplyv jeho záujmu a opierania sa o teóriu výtvarného umenia, ktorou v skriptách niekedy až v určitej prevahe vysvetľuje javy všeobecne a na úkor vysvetlenia či opisu konkrétnych hudobnoestetických kategórií a pojmov. Druhá časť učebného textu v hutnej skratke, logicky a jasne vykladá dialektiku vývoja estetického ideálu a kompozičných techník, resp. ich zmeny ako dôsledky primárnych životných, spoločenských a individuálnych potrieb. Od genézy viachlasnej hudby k bráne moderny na začiatku 20. storočia, až po výklady pojmov národná hudba a národný štýl, veľmi pútavo s zrozumiteľne vysvetľuje estetický ideál tej-ktorej epochy. Toto skriptum, napriek faktu, že vzniklo takmer pred polstoročím, disponuje stále viac-menej platnými vývodmi z oblasti chápania estetických fenoménov a pojmov v hudbe.

V roku 1982 vyšla Albrechtovi kniha Podoby a premeny barokovej hudby (1982). V tejto práci autor pomocou diagonálneho rezu odhaľuje vývojovú kontinuitu v priebehu celého hudobného baroka, pričom odhaľuje postupné štruktúrne, výrazové a charakterové odlišnosti medzi jeho jednotlivými fázami. Tento hudobnoteoretický traktát prináša na báze exemplifikácie a analýz 164 notových príkladov osvetlenie štruktúrnych metamorfóz polyfónie, charakterizuje na seba nadväzujúce vývojové obdobia baroka a zástoj osobností v nich najmä z hľadiska fáz dominancie či ústupu polyfonickej práce s hudobným materiálom, a naopak, jej preceňovania nesprávnym stotožňovaním a vysvetľovaním celej veľmi štýlovo diferencovanej epochy iba cez dielo J. S. Bacha.

Z hudobnoestetického hľadiska za najcennejšiu možno považovať prvú úvodnú kapitolu, kde autor podáva rozsiahly výklad štýlu ako umenovednej kategórie, ktorá predstavuje množinu rôznych relácií a väzieb prvkov v hudobnom diele. Nie je to náhoda, ako neskôr uvidíme, štýl sa stane jedným z leitmotívov Albrechtovho celoživotného uvažovania o umení, a ako taký sa opakovane stále znova bude objavovať v najrôznejších definitorických obmenách a inováciách v každom závažnejšom nasledujúcom knižnom diele autora. J. Albrecht nám popri svojskom, napriek tomu vysoko odbornom výklade muzikologických a estetických problémov umenia iba akoby mimovoľne zanecháva aj oveľa dôležitejšie a všeobecnejšie posolstvo súvisiace s celkovým hodnotením hudby a s posudzovaním jej štýlových sústav. Upozorňuje totiž na skutočnosť, že dnešnými očami a hudobnoteoretickými kritériami meriame hudbu minulosti, čím sa dopúšťame závažných omylov (Albrecht 1982, s. 11).

Prácou Eseje o umení (1986) sa J. Albrecht po prvý raz predstavil verejnosti ako estetik. Podkladom pre knihu sa mu stal výber z 80 zošitov, do ktorých si zapisoval svoje úvahy už od 50. rokov 20. storočia. Nastoľuje v nej svoje náhľady na umeleckú tvorbu, fundamentálne otázky ontológie umeleckého diela, otázky jeho syntaxe, vzájomných väzieb umeleckých médií. Svoje idey konfrontuje často s konkrétnymi dielami, skúma podmienky umeleckej tvorby, myšlienkové procesy, ktoré sa za ňou skrývajú, základné estetické otázky ako obsah a forma umenia, význam hudobného diela, osvetlenie kategórie štýlu, funkcionality a logiky v umení, či otázky tradície a novátorstva.

Spoločenská podmienenosť umeleckej tvorby tvorí jednu z nosných ideí jeho koncepcie, podľa Albrechta táto podmienenosť vyplýva „z ľudskej danosti odovzdať obsah vedomia, a predovšetkým sprostredkovať vlastný objav, závažný postreh. Preto umeniu nemožno uprieť jeho komunikatívnu funkciu, či jeho oznamovaciu podstatu, ktorá sa opiera i o tradíciu zobrazovacích metód“ (Albrecht 1986, s. 212). Spôsob a kvalita zobrazovania je aj jedným zo zdrojov zážitku ako „emocionálne akcentovanej príhody“, autor ho považuje za meradlo kvality a hĺbky zobrazovacieho procesu. Eseje sú výsledkom dlhoročného živého kontaktu s umením, ktorého výsledkom je tiež uvedomovanie si roztvárajúcej sa priepasti medzi tvorbou a jej recepciou. Jeho metodológia vychádza z náročného zvažovania hudby ako humánno-integrálneho umenia, ktoré je skutočným duchovným partnerom človeka.

Prekračovaním hraníc hudby smerom k ostatným umeniam sa táto kniha stala atraktívna aj pre širšiu odbornú a hudbymilovnú verejnosť, jej prvé recenzie nie náhodou pochádzajú z pera najvýznamnejších slovenských estetikov ako napr. E. Mistrík či E. Farkašová (bližšie: Mistrík 1988, s. 6). Esej tu J. Albrecht používa ako filozoficko-estetický útvar, ktorý mu ako odľahčená podoba vedeckého žánru umožňuje vyslovovať aj subjektívnejšie ladené stanoviská, nevydávať svoju výpoveď za záväznú či definitívnu. Neúnavne pritom usiluje o zdôvodnenie spoločensko-historickej determinovanosti umeleckej tvorby a percepcie, pričom funkcionálne i geneticko-kauzálne väzby medzi umeleckým dielom a spoločnosťou vysvetľuje napohľad nekonceptne radením samostatných statí, výsledkom je však jeho viac-menej uchopiteľná estetická koncepcia umenia. Azda najucelenejšiu podobu má práve Resumé knihy, ktoré namiesto očakávanej sumarizácie obsahu jednotlivých esejí, prináša zárodok oveľa závažnejšieho textu, ktorý koncíznym prepracovaním a rozšírením tohto útvaru o niekoľko rokov neskôr priniesol autor ako svoje vrcholné dielo Duchovný svet krásy (1993).

Na začiatku 90. rokov ho predložil v podobe knihy Die Geisteswelt des Schönen, ktorá vyšla v časopise Slovenská hudba v slovenskej verzii.⁴ Knižné dielo stelesňujúce autorovu originálnu filozofiu umenia sa

⁴ Vyšla ako štúdiá *Duchovný svet krásy* (Albrecht 1993). V roku 1994 vyšla v anglickej verzii (*Spiritual World of Beauty*). V roku 1995 v nemeckej verzii vo vydavateľstve PT Bratislava. Pôvodne bola kniha napísaná v slovenskom jazyku,

považuje za jeho umelecký a estetický testament. Albrechtove práce nám trochu pripomínajú skladateľské techniky skladateľov druhej polovice 20. storočia, napr. L. Beria a jeho „work in progress“. J. Albrecht totiž svoje texty často prepracúval, zdokonaľoval a v nových podobách uverejňoval. Bol to akoby cyklický návrat k stále tým istým aktuálnym témam, ktoré sa stali predmetom jeho celoživotnej reflexie umenia. Uvedomíme si to, keď si prečítame napr. spomínané resumé knihy Eseje o umení (1986) a potom Duchovný svet krásy, kde nám nápadná genetická príbuznosť textu v jeho precizovanej podobe poskytuje príklad takéhoto progresívneho celoživotného cizelovania umeleckej koncepcie a umeleckej pravdy.

Autor tu neprináša striktné či konkrétne riešenia vytypovaných problémov, ale skôr v globálnejšom nazeraní s nadhľadom vykladá vzťah umenia a človeka, pre ktorého umenie, fenomén „umeleckosti“ a umelecké reagovanie predstavujú akúsi prirodzenú formu správania. Pri zvažovaní komunikačných mechanizmov v societe a komunikačnej povahy jednotlivých umeleckých médií sa oblúkom opätovne vracia ku kategórii štýlu, ktorý sa vytvára napodobňovaním a reprodukovaním individuálnych tvorivých priebehov, do určitej miery je stereotypom myslenia, zovšeobecnením a anticipáciou všetkého, čo sa ním vyjadruje nielen v odlišných médiách ale i odlišných štýloch, v ktorých je človek schopný myslieť a recipovať: „*Kontext štýlu determinuje samotné dielo ako jeho superštruktúra a človek je schopný receptívne sa sústrediť na tieto rôzne systavy, prijať ich ako univerzálne a do seba uzavreté*“ (Albrecht 1993, s. 300). Albrecht však ide ďalej do šírky univerza umenia a v ďalšom zvažovaní sa dotýka aj otázky štýlu vo výtvarnom umení a prichádza k pozoruhodným myšlienkovým výsledkom.

V závere štúdie Duchovný svet krásy sa vracia sa ku kategórii obsahu a logiky v umení, ktoré možno zaradiť k ďalším leitmotívom jeho koncepcie. Popri rôznosti tém, zaujme nás jeho výklad „jazykovej koncepcie hudby“, resp. základu hudby ako „zvukovej reči“. Toto gestické umenie označuje za „bezobjektovú reč“, vzápätí však vysvetľuje, že pri hudbe ako gestickej reči nemožno hovoriť ani o jej bezobjektovosti, pretože v nej ide o napodobňovanie fenoménov stojacich mimo nej (Albrecht 1993, s. 308). Procesuálnosť prenikania nových zvukových asociácií do jazykovej sústavy hudby od začiatku 20. storočia, problém formy i narastajúci podiel racionálneho prvku v priebehu vývoja smerom k súčasnosti, ktorý sa konfrontuje neustále s hudobným obsahom, vedú k rozširovaniu jazykovej umeleckej oblasti.

Kritériom tohto rozširovania je význam ako stvárňovacia hodnota prvku, ktorú však jazyková sústava umenia musí tolerovať: „*Minulosť – to znamená stav prostriedkov jazykového média umenia a hudby, ktorý sa vyvinul v minulosti – jasne ukazuje, aké obnovujúce zásahy sú schopné nadviazať na daný jazykový systém a rozšíriť jeho zobrazovací potenciál do nového zmysluplného výroku. Všetko nové je nové iba v súvislosti s daným jazykovým systémom minulosti*“ (Albrecht 1993, s. 314). O budúcnosti hudby teda nerozhoduje prednostne naliehanie určitej prítomnosti, ale skôr minulosť, z ktorej vyrastá nový prejav, pričom jej zároveň určitým spôsobom aj odoláva, resp. nepodlieha jej úplne.

Posledným dielom A. Albrechta je rozsiahla publikácia Človek a umenie (1999). Vyšla tri roky po autorovej smrti ako výsledok 17-ročnej spolupráce s editorom Vladimírom Godárom. Spredmetňuje snahu sprístupniť Albrechtove texty širšej verejnosti. Ide o texty zväčša už predtým publikované, roztrúsené v najrôznejších časopisoch a zborníkoch, pričom ďalšia nespracovaná rukopisná pozostalosť autora či texty, ktoré boli publikované iba v nemeckom jazyku atď. ešte stále čakajú na svoje monografické spracovanie. Prvá časť Estetické úvahy prináša úvahy o logike v umení, o dialektickej súvzťažnosti obsahu a formy v umení, niekoľkonásobné traktovanie štýlových otázok, ale i dialóg s myšlienkami T. W. Adorna

pri jej preklade do nemčiny ju autor čiastočne prepracoval, Jej nasledujúce vydanie v rámci publikácie Človek a umenie (1999) bolo pokusom o rekonštrukciu pôvodnej slovenskej verzie textu na báze publikovanej nemeckej verzie.

či R. M. Rilkeho. Druhá časť Úvahy o výtvarnom umení a tretia časť Úvahy o hudbe a jej tvorcoch indikuje vyhranenú centralizáciu autorovej pozornosti na problémy teórie oboch umení a na dejiny hudby.

Štvrtá časť knihy predstavuje opätovne zaradený a z nemeckej verzie rekonštruovaný text Duchovný svet krásy. Tento text charakterizuje O. Bakoš ako spôsob uvažovania o hudbe, ktorý „pertraktuje Kantove i Schopenhauerove názory v kontrapozícii k myšlienke jej senzualne-hedonickej „vyprázdnosti“ alebo principiálnej neprítomnosti akéhokoľvek racionálneho obsahu v hudobnom diele“ (Bakoš 1999, s. 566). Albrecht vyzdvihuje senzualnú rovinu zvukového podnetu ako plnohodnotnú štrukturálnu súčasť hudby, ktorou sa stáva až keď sa zabuduje do vyššej súvislosti a vyzdvihne sa na rovinu zvukového významu. Neúnavne hľadá najmä význam hudobného alebo umeleckého diela pre subjekt, pričom sa usiluje osvetliť cesty k pochopeniu jeho obsahu a tým sprostredkovane aj k pochopeniu sveta, jeho sociálnych a dejinných súvislostí.

Ako filozof umenia, estetik a mysliteľ nám J. Albrecht zanechal veľké množstvo inšpiratívnych textov a kníh, ktoré napriek ich prevažne esejistickému charakteru a rovnako častým intrapersonálne i interpersonálne vyslovovaným pochybnostiam o ich „vedeckosti“, vysvetľujú v zainteresovanej presvedčivosti nástojčivé otázky umenia v plnosti, akú môže poskytnúť iba život cez okraje naplnený hudbou. Na tomto mieste odcitujeme už iba záverečné riadky z knihy Človek a umenie ako Albrechtovho ľudského a umeleckého testamentu: „Umenie je faustovským hľadaním radosti z kreativity. Hľadá onú schillerovskú jasnosť vo vlastnom životnom prostredí, aby cez nás vyjasnilo ono nepoznané a neznáme. Umenie človeka novým spôsobom udomáčkuje v jeho živote napriek jeho pochybnostiam tým, že mu pomôže hlbšie prežiť samotný život. Umenie pomáha človeku v láske si osvojiť i to, čo mu nepatrí, ba i to, čo ho samotného obrozujú“ (Albrecht 1999, s. 552). O pár riadkov vyššie stoja slová zosobňujúce jeho ľudský a umelecký naturel: „Umenie vnáša do nášho plného bytia otázky plné úzkosti a mení ich na radosť zo života“ (Albrecht 1999, s. 551).

Keď v roku 1996 Ján Albrecht odišiel do muzikantského neba, významný slovenský hudobný skladateľ a svetoobčan Peter Breiner napísal: „Neviem presne, podľa čoho sa pozná veľký učiteľ. Ak podľa tobo, že svojich žiakov vôbec nevyučuje a pritom ich niečo naučí, tak Hansi bol jedným z najväčších“ (Breiner 2012, s. 17). P. Breiner tým vyčerpávajúco vystihol atmosféru Albrechtovského domu na Kapitulskej ulici v Bratislave a súčasne vylíčil „neoficiálnu pedagogickú činnosť“ (Albrecht 1998, s. 96-98).⁵ J. Albrechta. Spomínajú na ňu viaceré generácie hudobníkov, študentov, matematikov, výtvarníkov a vôbec ľudí dychtiacich po poznaní, chápaní a porozumení vede, umeniu i životu. Rovnako s láskou a uznaním spomínajú i na spôsob, akým sa táto neoficiálna ale hlavne nevyhnutná láskavá pedagogika odohrávala v neformálnych priateľských dišputách.

Literatúra:

- [1] ALBRECHT, A. 2008. Túžby a spomienky. Bratislava: NHC.
- [2] ALBRECHT, J. 1977. Hudobná estetika pre poslucháčov Pedagogickej fakulty UK. Vysokoškolské skriptá. PedF UK v Trnave. Bratislava: UK.
- [3] ALBRECHT, J. 1982. Podoby a premeny barokovej hudby. Bratislava: OPUS.
- [4] ALBRECHT, J. 1993. Duchovný svet krásy. In: Slovenská hudba. č. 2, s. 287-329.
- [5] ALBRECHT, J. 1998. Spomienky bratislavského hudobníka. Bratislava: Vydavateľstvo PT.

⁵ Podľa spomienok J. Albrechta, skladateľ a popredný zväzový funkcionár D. Kardoš nazval jeho dom „truckonzervatórium“. V rokoch politickej neslobody sa totiž Albrecht snažil odovzdať mladým ľuďom čo najviac informácií o nových štýlových prúdeniach v umení, ktoré získaval vďaka zahraničným kontaktom.

- [6] ALBRECHT, J. 1999. Človek a umenie. Bratislava: NHC.
- [7] ALBRECHT, J. 2003. Eseje o umení. Bratislava: Scriptorum Musicum.
- [8] BAKOŠ, O. 1999. Duchovný svet krásy. In: Človek a umenie. Bratislava: NHC.
- [9] BREINER, P. 2012. Nevie o tom, že by existovalo iné podobné miesto. In: Hudobný život. Roč. 44, č. 11, s. 17.
- [10] FARKAŠOVÁ, E. 1988. Konfrontácie myšlienok o umení. In: Hudobný život. Roč. 20, č. 19, s. 6.
- [11] GODÁR, V. 2012. Chronologický zoznam publikovaných prác Jána Albrechta. In: Ján Albrecht. [online] Albrecht Forum. [cit. 21.11.2012] Dostupné na internete: <<http://www.albrechtforum.eu/sk>>.
- [12] MISTRÍK, E. 1988. Konfrontácie myšlienok o umení. In: Hudobný život. Roč. 20, č. 19, s. 6.

PaedDr. Slávka Kopčáková, PhD.
Inštitút estetiky a vied o umení
Filozofická Fakulta
slavka.kopcakova@unipo.sk

www.casopisespes.sk
